

Sint Philipsland en omgeving na de bevrijding

Bewaking

De bewaking van deze rivieren werd meteen grotendeels toevertrouwd aan de 1e Poolse Pantserdivisie. De Polen hadden eerder in Brabant een opmars uitgevoerd van Baarle-Nassau tot Moerdijk. Hun commandant, generaal Maczek, schreef in zijn memoires dat hij daarna hoopte op wat rust om zijn Divisie weer op sterkte te brengen maar dat pakte anders uit. Het bleek al snel dat de vijand niet zomaar in een nederlaag berustte. Van tijd tot tijd werd door zware artillerie naar het zuiden geschoten. Verder staken de Duitsers met zwaar bewapende patrouilles de grote rivieren over en ze drongen diep in bevrijd gebied door. Deze patrouilles vermeden gevechtscontact omdat het waarschijnlijk alleen maar ging om inlichtingen in te winnen.

Dichter bij de rivieren traden de Duitsers wel agressief op. Ze overvielen Geallieerde observatieposten, ontvoerden burgers en militairen en legden landmijnen. De bij Capelsche Veer gelegen Overdiepse Polder werd zelfs door de Duitsers heroverd om mogelijk als bruggenhoofd te dienen voor het Ardennenoffensief in december 1944. Ten koste van veel mensenlevens werd het bruggenhoofd pas in eind januari 1945 op de Duitsers heroverd.

De watertoren te Anna Jacobapolder.

De 1e Poolse Pantserdivisie kreeg het zwaar te verduren want het was een onmogelijke opgave om zoveel kilometers dijk te bewaken maar er kwam hulp van andere Geallieerde eenheden. Er werden dan tijdelijke gevechtsgroepen samengesteld die elk een sector bewaakten. Zo werd de Anna Jacobapolder in januari 1945 bewaakt door een Bataljon Nederlandse Stoottroepen, twee pelotons tanks van het 1e Poolse Pantserregiment, een squadron Poolse Dragonders, een batterij Engelse M10 tanks en als reserve de Canadese Manitoba Dragoons.

Nederlandse Stoottroepen

Meteen na de bevrijding werd begonnen met het werven van vrijwilligers voor de Nederlandse Binnenlandse Strijdkrachten. Daarna werd het Bataljon Brabant opgericht waarvan de 10e Compagnie Stoottroepen bij Anna Jacobapolder werd ingezet. Veel jonge mannen uit deze Compagnie zoals de vijf broers Marijnissen waren afkomstig uit het Verzet. Deze mannen moesten onder bijzonder moeilijke omstandigheden hun gevaarlijke taak uitvoeren want ze waren slecht gekleed en bewapend.

De Stoottroepers kregen in Vught een korte infanterieopleiding en daarna observeerden ze vanuit de stellingen in de dijk langs het Zijpe de eilanden aan de overkant. Omdat de hele sector onder Engels commando stond was in elke observatiepost altijd een Engelse militair aanwezig die telefonisch in contact stond met het hoofdkwartier.

Poolse tanks

Het bewaken van zo veel kilometers dijk is uiteraard een infanterietaak. Toch is er soms meer slagkracht nodig en daarom waren wat verder van de dijk af bij de boerderij 'Hof Rumoirt' twee pelotons zware Sherman tanks van het 1e Poolse Pantserregiment opgesteld. Dit regiment was eigenlijk ingekwartierd in Oosterhout maar bij toerbeurt deden de manschappen dienst aan het front. Ter bescherming van de tanks, die bij 'Hof Rumoirt' stonden opgesteld, werd een beroep gedaan op een eskadron pantserinfanterie van het 10e Regiment Dragonders. Zij verplaatsten zich in licht gepantserde voertuigen. Ook dit regiment was ingekwartierd in Oosterhout.

62nd Anti Tank Regiment Royal Artillery

Van dit zelfstandige Britse artillerie regiment werd de 245e batterij op Sint-Philipsland gedetacheerd. Deze batterij was uitgerust met twaalf M10 tankdestroyers bestaande uit een Sherman tank waarin een verzwaarde koepel een 17 pponder kanon was ingebouwd. De M 10 is in verschillende modificaties gebouwd hetgeen steeds weer een andere naam opleverde. Zo gebruikte de 245e batterij een versie waar een dieselmotor in gemonteerd was. Er werd in de Geallieerde legers nauwelijks dieselolie gebruikt dus de logistiek was al een probleem op zich. Een ander nadeel van het gebruik van diesel komt verderop nog ter sprake.

Wally Shea en zijn bemanning voor hun M10 Tankdestroyer.

Met de 17 pponder granaten konden alle Duitse tanks worden uitgeschakeld maar het was ook mogelijk om brisantgranaten te verschieten. Dat gebeurde dan ook regelmatig op Sint-Philipsland. Een Engelse waarnemer bekeek vanaf de watertoren de overkant en als er Duitse activiteiten gezien werden openden de M10's het vuur. Vanwege een nijpend tekort aan infanteristen werd door de manschappen van de M10's ook infanteriedienst gedaan langs de waterkant. Daar waren deze tanksoldaten niet blij mee!

De rol van deze batterij was belangrijk want de Engelse kapitein, die de batterij commandeerde, was ook commandant van de verdediging van de sector Sint-Philipsland. Na deze korte beschrijving van de

eenheden die in Anna Jacobapolder optraden volgt nu een verslag dat de Poolse luitenant Ostromecki over de actie van 22 januari 1945 maakte:

Op het schiereiland

Uit het boek "1. Dywizja Pancerna w Walce". Vertaling Krystyna Stopa.

In januari 1945, na het begin van het Van Rundstedt offensief, werd het 1e Poolse Pantserregiment toegevoegd aan het 1e Britse Corps. Daarna vertrok het regiment vanuit de regio Tilburg - Breda naar de monding van de Maas. Als men op de kaart van Nederland kijkt is het moeilijk om te zien of het nu de monding van de Maas of de Rijn betreft. Er komen een aantal waterlopen, vertakkingen en rivieren bij elkaar in een modderige delta. Het blijkt dat de Nederlanders er zelf geen oplossing voor hebben en om discussie te voorkomen hebben ze deze plaats maar het Hollands Diep genoemd.

Vlakbij deze monding ligt een klein schiereiland dat met een smalle doorgang met het vasteland verbonden is. Over het schiereiland loopt een rechte gladde weg. Rond het schiereiland liggen drie grote eilanden. De monotonie van het onnatuurlijk vlakke landschap wordt alleen verlevendigd door het kleine plaatsje Sint-Philipsland waar ook een schilderachtige molen staat.

Nadat het 1e Pantserregiment in deze regio aankwam werden meteen twee pelotons tanks op het schiereiland gestationeerd. De tactische situatie van dit vergeten front was als volgt: Het schiereiland zelf (Sint-Philipsland) en een schiereiland ten zuiden daarvan (Tholen) waren in Geallieerde handen. Ten noorden van Sint-Philipsland ligt het eiland Goeree-Overflakkee dat in Duitse handen was evenals het eiland Schouwen-Duiveland dat ten westen van Sint-Philipsland ligt.

Vliegende bommen (V1)

Monotoon omdat alle dagen hetzelfde waren en het leek dat niets de stilte langs de kustlijn verstoortte. Zelfs de berichten dat op Goeree-Overflakkee veel Duitsers zaten kon het dagelijkse leven van de bewoners niet verstoren. Enkele verdwaalde mortiergranaten of mitrailleurssalvo's van Spandau's, door de Duitsers vanaf de bezette eilanden afgevuurd, waren te zeldzaam om in deze sector de rust te verstoren.

Zo gingen de dagen en de hopeloos lange nachten voorbij. Soldaten, die in de verlaten huizen woonden, brachten hun vrije tijd vindingrijk door met het bouwen van kachels want het werd winter. De grond was al hard bevroren. De manschappen waren onvermoeibaar in de weer om van alles te zoeken dat als brandstof voor hun kachels gebruikt kon worden. Als de kachels eenmaal brandden kwamen er gedachten over gebraden wild boven drijven. Dat draaide weer uit op heimelijke strooptochten met de Stengun als jachtgeweer.

Soms werd door de tanks naar het westen geschoten (Schouwen-Duiveland). Een Engelse artillerie eenheid, die de watertoren als observatiepost gebruikte, vuurde ook af en toe naar de overkant. Het enige vermaak was het staren naar de Duitse vliegende bommen (V1) die reutelend over onze hoofden in de richting van Antwerpen vlogen.

Bij het aanbreken van de nacht gebeurde er helemaal niets meer. De observatieposten in de dijken werden bemand. De soldaten, die geen dienst hadden, voerden lange gesprekken over hun herinneringen voordat ze in slaap vielen. De vorst, de nachtdiensten en de zeldzame verloven werden vervloekt. Men verveelde zich. Dragonders en Engelsen bemanden de uitkijkposten langs de rivier maar wij voelden ons bijna overbodig.

Wat was ons opgedragen? Overdag schoten we soms met onze kanonnen naar vijandelijk gebied. 's Nachts beveiligden wij ons kwartier en ons zelf. Zo ging het. Waarschijnlijk was er op het schiereiland één man die zich niet verveelde. Een lange jonge luitenant met blauwe ogen en licht haar namelijk de commandant van de twee tankpelotons de zogenaamde "Pantsergroep". Hij was tevreden met zijn functie. De hele dag bracht hij onvermoeibaar door met het oplossen van problemen met de beveiliging, de keuken, de radiostations, de vijand en andere commandanten. Hij verloor nooit zijn humor en was een beetje overal. De luitenant inspecteerde tanks en wapens, maakte de diensten, zocht de posities voor de tanks uit, controleerde de verbindingen, vergaderde met de Engelsen en hij overtuigde de officieren van de artillerie op welke Duitse doelen op de eilanden aan de overkant geschoten moest worden. 's Avonds zat hij in de commandopost en daar werden nieuwe plannen gemaakt. Daarna ging hij opnieuw een ronde langs zijn tanks maken.

Wanneer uiteindelijk zijn energie op begon te raken kwam hij ook bij onze geïmproviseerde open haard zitten en discussieerden wij tot diep in de nacht. Soms haalde hij een zorgzaam bewaarde dwarsfluit uit zijn tank. Dan ontstond er een "verzoekprogramma" dat altijd begon met het lied "Sur le pont d' Avignon" Ik genoot van deze grote jongen met de mooie handen van een artiest. Dan werd ik me er steeds opnieuw van bewust dat het noodlot deze jongen hier met het Poolse leger in een klein Nederlands dorp bracht. Hij was afkomstig uit een Poolse familie met grote tradities maar zijn grootvader en zijn vader waren Fransen die geen woord Pools spraken. Zelfs nu sprak hij met een duidelijk buitenlands accent. Maar er was iets dat

hem buitengewoon aantrok want na de bezetting van Frankrijk door de Duitsers roeide hij in een bootje de zee over om zich te gaan melden bij de Poolse Strijdkrachten in Engeland.

De 22e januari scheelde niets van andere dagen op het schiereiland. Alles leek zijn normale gangetje te gaan. Alleen was er enkele dagen geleden wat sneeuw gevallen en dat accentueerde nog meer de leegte rondom ons.

Terwijl de luitenant laat op de avond vertrokken was voor overleg in het Engelse hoofdkwartier zette de vijand een zware aanval in met mortieren en machinegeweren. Daarna kwam het bericht dat de Duitsers, gebruik makend van het opkomend tij, met een sterke patrouille waren overgestoken. Later bleek dat deze actie tot doel had het opblazen van de watertoren die diende als observatiepost voor onze artillerie.

De Duitsers kwamen op twee plaatsen aan land waarna ze zich in drie groepen verdeelden. De eerste groep hield zich bezig met de watertoren, de tweede met het liquideren van de observatieposten die daar vlakbij lagen en de derde groep viel de tanks aan om daarna mijnen te leggen. Er werd voortdurend met mortieren geschoten om de weg naar het water af te snijden.

Toen de luitenant hoorde dat er een aanval was begonnen stapte hij onmiddellijk in een scoutcar en ondanks de beschietingen kwam hij zo snel mogelijk terug naar de opstelplaats van de tanks. De bemanningen waren al ingestapt maar het was zeer moeilijk om een tegenaanval te doen. Het was donker en er was niets van de vijand bekend. In het voorterrein was een chaotische schietpartij te horen maar dat kon zowel door Duitsers als door de eigen terugtrekkende eenheden worden veroorzaakt.

Luitenant Marie Andrzej Poniatowski

De luitenant liep langs de pelotons, controleerde de bewaking van de infanterie en stapte daarna in zijn tank. Staande in de toren van zijn tank probeerde hij met heel zijn gezichtsvermogen te ontdekken wat er in het duister gebeurde. Enkele minuten later werd hij door een geweerkogel getroffen en hij gleed zwaar gewond naar beneden in de toren.

Ondertussen werd er steeds op de tanks geschoten. Er werd nog een bemanningslid van een tank gedood en er viel een gewonde. Tenslotte ontstond er een geweldig zware ontploffing toen de lading onder in de watertoren ontstoken werd. De galm van de beschieting zwakte af en de geluiden losten daarna op in de duisternis. De Duitsers hadden hun doel bereikt en ze trokken snel terug. In de verte werd nog wat geschoten en toen werd het stil op het schiereiland.

De verliezen van het 1e Pantserregiment bedroegen: een gewonde en twee doden omdat nog geen uur later luitenant Marie Andrzej Poniatowski, drager van de hoogste Poolse onderscheiding "Virtuti Militari", in de handen van de soldaten, die hem naar het ziekenhuis brachten, is overleden.

was getekend: luitenant ADAM OSTROMECKI - 1e Pantser Regiment

Bron: [Heemkundekring Philippuslandt](#)